

**HELA
SVERIGE.**

*Hela Sverige
ska leva!*

BLÅLJUS I HELA LANDET.

BALANSRAPPORT #9 2023

Balansrapporterna är en serie kortrapporter som ges ut av Riksorganisationen Hela Sverige ska leva. Syftet är att belysa balansen mellan land och stad.

I den här rapporten undersöker vi hur tillgängligheten till blåljusverksamheterna polis, ambulans och räddningstjänst ser ut i hela landet.

HELA SVERIGE SKA LEVA

2023-04-20

INNEHÅLL.

1

BLÅLJUS I HELA LANDET.

- Ambulans, räddningstjänst och polis

2

6 AV 10 LANDSBYGDSBOR ÄR OROLIGA.

- Nöjdhet och närvaro

3

112 – PÅ LIV OCH DÖD.

- Larmsamtal till SOS Alarm 2022
- Landsbygdsborna gör minst andel felringningar till 112

4-5

FLER HUS PÅ LANDSBYGDEN BRINNER NER.

- Civilsamhället rycker in där det behövs
- Räddningstjänsten räddar liv
- Räddningstjänsten ger första hjälpen i väntan på ambulans
- De fem kommunerna med flest IVPA

6-7

LÄNGRE VÄNTAN PÅ AMBULANS.

- Här minskade responstiderna mest
- Fler ambulanser gör skillnad
- Endast 92 000 personer bor i kommuner med responstid under 12 minuter

8-9

POLISERNA FINNS I STORSTÄDERNA.

- En polis på 4 000 kvadratkilometer
- Landsbygdsbor är mindre oroliga för att själva utsättas för brott – men oroar sig mer för brottsligheten i hela samhället
- Både brottslighet och polis är koncentrerade till storstäder

BLÅLJUS I HELA LANDET.

I den här rapporten undersöker vi tillgängligheten till blåljusverksamheterna polis, ambulans och räddningstjänst i hela landet.

Trygghet ska inte vara en fråga om adress – oavsett om du bor i en förort eller i en landsbygd. Det finns stora skillnader mellan dessa verksamheter, bland annat på grund av att de har olika huvudmän. Polisen är statlig, ambulansen drivs av regionerna och räddningstjänsten är kommunal. Ambulansverksamhet drivs även av privata utförare i några regioner. Vår avsikt med rapporten är att på en övergripande nivå synliggöra bristerna i likvärdighet.

För att bedöma tillgängligheten till blåljus fokuserar rapporten huvudsakligen på responstiden, det vill säga tiden från ett mottaget larmsamtal till att första resurs är på plats vad gäller ambulans och räddningstjänst. Detta för responstider för ambulans och räddningstjänst. Den statistik som finns tillgänglig visar medianvärdet för respektive kommuns responstider. Om en kommun har 15 minuter i medianresponstid betyder det alltså att hälften av alla utryckningar gick snabbare, men också att den andra hälften tog längre

tid än 15 minuter. Exakt hur mycket längre tid går inte att utläsa av medianvärdet, så antagligen tar många utryckningar betydligt längre tid än medianresponstiden. Polisens responstider är av säkerhetsskäl inte offentliga, så för att kunna bedöma deras tillgänglighet redovisas istället antal poliser i olika kommuner.

Sammanfattningsvis kan sägas att responstiderna för ambulans och räddningstjänst i genomsnitt är högre i landsbygdskommuner än i andra kommuner. Den är dock inte lägst i storstadskommunerna utan i de mindre städerna. Antal poliser är högre per capita i storstäderna, och det är också brottsligheten.

Responstiderna har ökat över tid, inte bara i landsbygder utan i alla kommuntyper. Vad det beror på är inte klarlagt. Det borde vara angeläget att ta reda på det, och se till så att responstiderna kortas i hela landet. Extra angeläget är att de minskar på de platser där de idag är allra längst – det vill säga i landsbygdskommunerna.

RÄDDNINGSTJÄNST.

Räddningstjänstens uppgift är att förebygga olyckor och begränsa skadorna när de inträffar. Alla kommuner måste enligt lag ha räddningstjänst.¹

AMBULANSSJUKVÅRD.

Hälso- och sjukvård som utförs av hälso- och sjukvårdspersonal i eller i anslutning till ambulans. Regionerna är ansvariga för ambulanssjukvården.²

POLIS.

Polisens uppgift är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt i övrigt tillförsäkra allmänhetens skydd och annan hjälp. Statligt ansvar.³

KÄLLOR

¹ 1 kap 2 § SFS 2003:778. Lag om skydd mot olyckor.

² SOSFS 2009:10, Socialstyrelsens föreskrifter om ambulanssjukvård m.m.

³ 1 kap 1 § SFS 1984:387. Polislag.

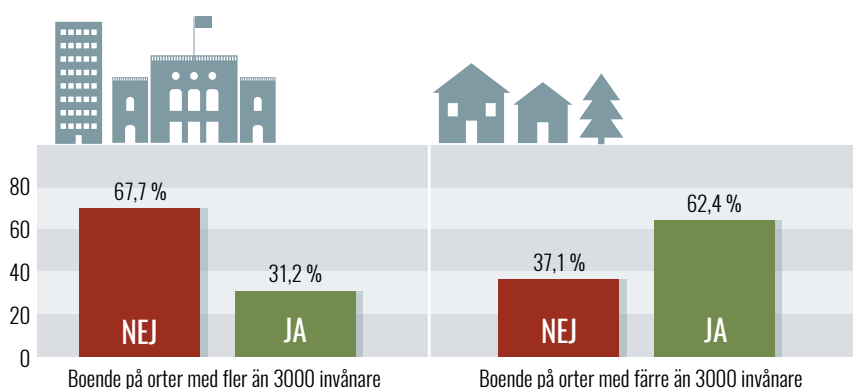
ORO & LARM.

6 AV 10 LANDSBYGDSBOR ÄR OROLIGA.

6 av 10 av de tillfrågade som bor i mindre orter är oroliga för att polis, brandkår och ambulans inte ska hinna fram i tid, jämfört med 3 av 10 av de tillfrågade som bor i större orter. Det visar en Sifo-undersökning som Hela Sverige ska leva har låtit göra. Orter med färre än 3 000 invånare klassas här som mindre, medan orter med fler än 3 000 invånare klassas som större.

Nästan tre miljoner av Sveriges befolkning bor i landsbygder eller i orter med färre än 3 000 invånare. Oron som finns visar att det borde vara en viktig politisk fråga att förbättra tillgängligheten till blåljusverksamhet i landsbygder.

Om du skulle vara i behov av polis, brandkår eller ambulans där du bor, är du orolig över att de inte ska hinna fram i tid?

...MEN BARA 3 AV 10 I STAN.

NÖJDHET OCH NÄRVARO.

SCB:s medborgarundersökning⁴ visar att människor i allmänhet är mest nöjda med räddningstjänsten, av de tre blåljusverksamheter vi undersöker i rapporten.⁵ Kanske finns det en koppling till närvaro, eftersom räddningstjänsten finns på flest platser i landet.

I Östergötland, Kalmar och Stockholms län tycker störst andel att de har bra tillgång till hälso- och sjukvård inom rimligt avstånd från bostaden. Minst nöjda är boende i Norrbotten och Jämtland-Härjedalen, men även där är ungefär 80 procent nöjda.⁶

Andelen invånare som är nöjda med polisens närvaro är relativt låg inom alla kommungrupper. Minst nöjda är boende i landsbygdskommuner och pendlingskommuner, där bara en dryg tredjedel är nöjda. Mest nöjda är boende i större städer, men även där är det bara drygt 60 procent som är nöjda.⁷

KÄLLOR

⁴ SCB:s medborgarundersökning är en attitydundersökning som görs på uppdrag av kommuner.

⁵ Medborgarsundersökningen, [Räddningstjänsten i kommunen fungerar bra.](#)

⁶ Medborgarsundersökningen, [Bra tillgång till hälso- och sjukvård inom rimligt avstånd från bostaden.](#)

⁷ Medborgarsundersökningen, [Polisens närvaro i kommunen är bra.](#)

ORO & LARM.

112 – PÅ LIV OCH DÖD.

En blåljusinsats inleds oftast med att någon larmar 112. De flesta av 112-samtalen kommer till SOS Alarm. 2022 rörde det sig om drygt 3 miljoner samtal. Nästan hälften av alla larmsamtal som kom in handlade om situationer som kräver vård. En tredjedel av samtalen förkastades (det vill säga att de inte borde ha ringts till 112). Det kan röra sig om ej akuta fall, eller rena busringningar. 22 procent av samtalen kopplades till polisen och 1,8 procent av samtalen rörde räddningstjänsten. 6,4 procent av samtalen kopplas vidare till annan enhet, exempelvis Giftcentralen eller Jourhavande präst.⁸

LANDSBYGDSBORNA GÖR MINST ANDEL FELRINGNINGAR TILL 112.

Det är landsbygdsborna som undviker att belasta 112 med felaktiga samtal.

Kommunerna med lägst andel förkastade samtal till 112¹⁰

1.	Munkfors	17 %
2.	Dorotea	18 %
3.	Vårgårda	18 %
4.	Sunne	19 %
5.	Gullspång	20 %
6.	Vindeln	20 %
7.	Hjo	21 %
8.	Hörby	21 %
9.	Mönsterås	21 %
10.	Sävsjö	21 %

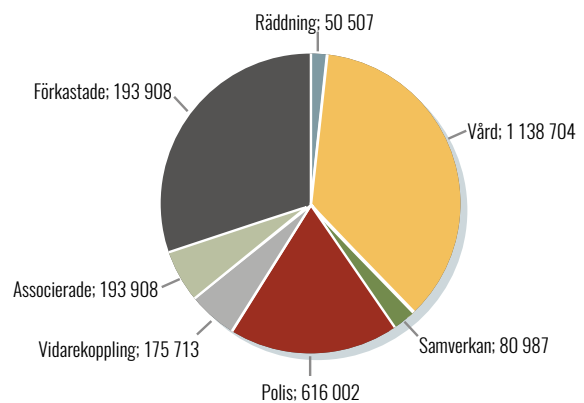
KÄLLOR

⁸ Data från SOS Inblick, egen bearbetning.

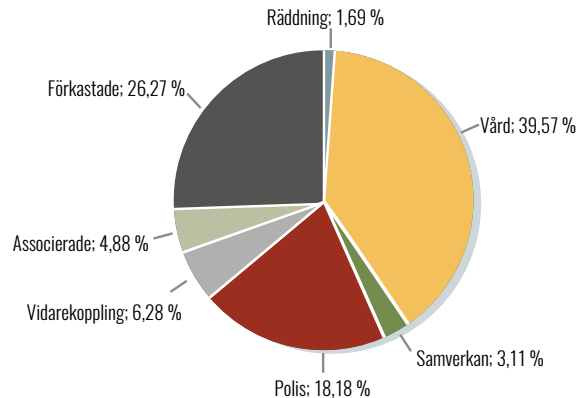
⁹ Enligt SKR:s tredelade kommungruppering, 2023.

¹⁰ Data från SOS Inblick, egen bearbetning. Procentsiffran anger andel förkastade samtal (samtal som inte skulle ha ringts till 112) av totala larmsamtal 2022, borträknat associerade samtal (samtal som rör samma händelse).

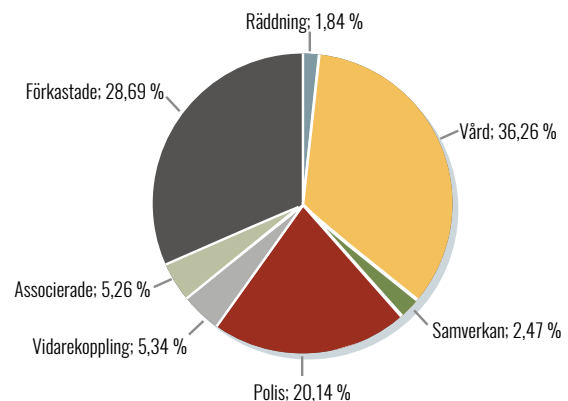
Totalt antal larmsamtal till SOS Alarm 2022

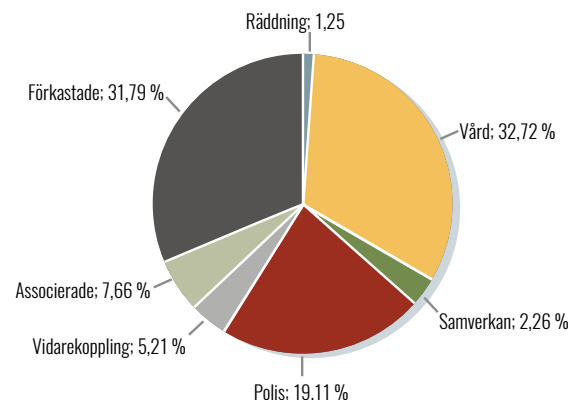
Landsbygdskommuner

Städer

Storstäder

RÄDDNINGSTJÄNST.

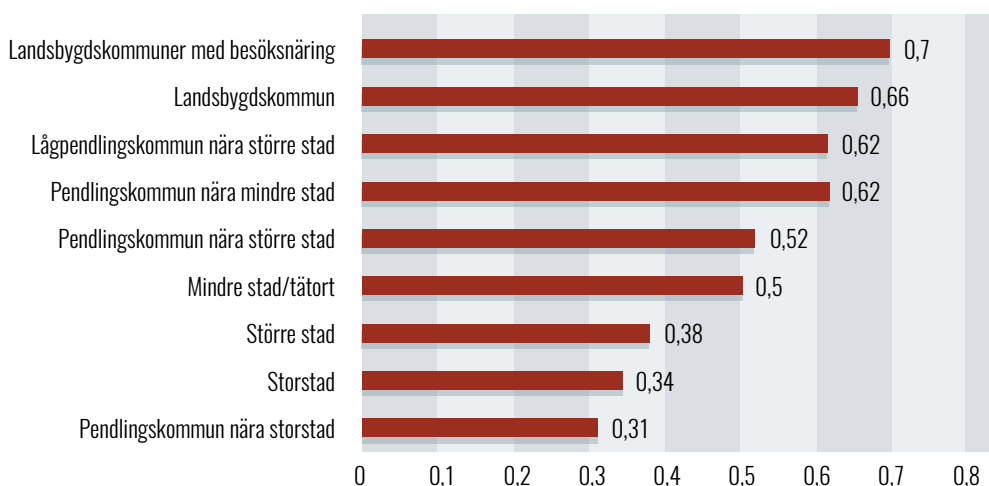
FLER HUS PÅ LANDSBYGDEN BRINNER NER.

Brandkåren kommer snabbare än ambulansen.

Responstiderna för räddningstjänsten är i genomsnitt kortare än för ambulansen med ett spann från 33,8 minuter i Sorsele till cirka 8,1 minuter i Vellinge.¹¹

De kommuner med flest utvecklade bränder är ofta landsbygdskommuner som inte ligger nära någon större stad. Det vill säga samma kommuner som har långa responstider för räddningstjänsten.

Antal utvecklade bränder per 1000 invånare, 2022

CIVILSAMHÄLLET RYCKER IN DÄR DET BEHÖVS.

Vid akuta lägen spelar det stor roll hur de som är i närheten agerar. Många har någon gång lärt sig hjärt- och lungräddning och att kunna använda det i ett nödläge kan vara skillnaden mellan liv och död.

På flera håll i landet finns olika sätt där människor förbereds för att kunna agera om de råkar vara i närheten av en akutsituation. **SMS-livräddare** är ett exempel som funnits sedan 2010 när det startade i Stockholm. Drygt 130 000 personer i 11 regioner är idag anslutna.¹² **Förstärkt medmänniska** är ett annat exempel som bland annat finns i Medelpad, Kalmar län och i Närke. De förstärkta medmänniskorna får utbildning i hjärt- och lungräddning, hur de ska agera vid en trafikolycka, vid drunkningslarm och vid bränder. På platser där responstiderna är långa kan de förstärkta medmänniskorna vara skillnaden mellan liv och död.

KÄLLOR

¹¹ SOS Alarm, [Kolada](#).

¹² [Smslivraddare.se](#)

RÄDDNINGSTJÄNST.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN RÄDDAR LIV.

Konsekvenserna av långa responstider slår direkt mot kvaliteten i blåljusverksamheten – oavsett om det handlar om brott, bränder eller sjukdomsfall.

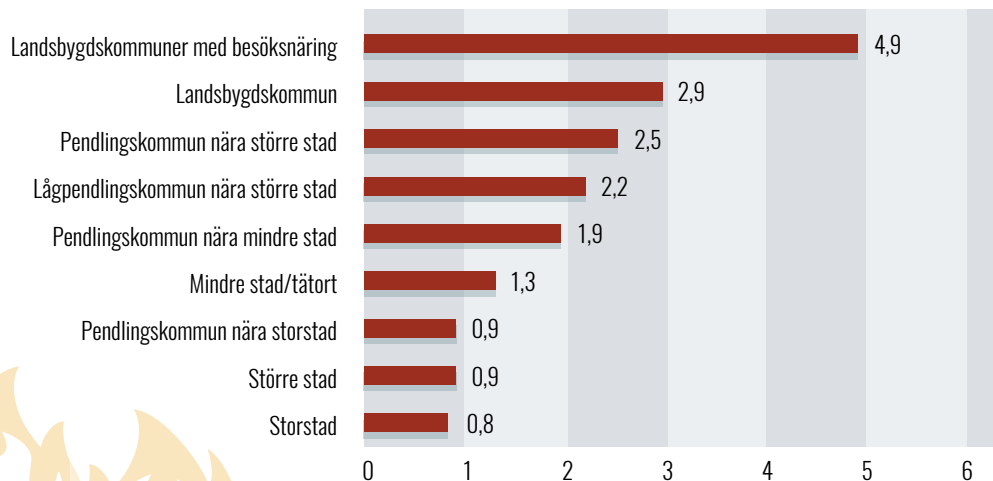
Problemet är inte bristande likvärdighet i sig, utan att det tar för lång tid på många platser när varje minut spelar roll.

Räddningstjänsten kan larmas ut vid akuta sjukdomsfall där de snabbare än ambulansen kan vara på plats och påbörja ett omhändertagande. Det kallas IVPA (I Väntan På Ambulans) och regleras genom avtal

mellan kommunen och regionen. IVPA-personalens uppdrag är att ge första hjälpen, ge den vårdbehövande trygghet, och hålla kontakt med hälso- och sjukvårdspersonalen i ambulansen.

Gruppen Landsbygdskommuner med besöksnäring sticker ut med extra många IVPA-uppdrag per invånare. Det är också den kommungruppen som har längst responstider för ambulansen, och därför har störst behov av IVPA. Ytterligare en anledning är för att det är många som vistas i kommunen, utöver kommuninvånarna.

Antal akuta sjukvårdslarm (IVPA) per 1000 invånare, 2021. Indelat per kommungrupp.

DE FEM KOMMUNERNA MED FLEST IVPA.

I dessa kommuner var det flest uttryckningar på ”i väntan på ambulans” (IVPA) per 1000 invånare 2021.

1. **Eda**, 21,8 uttryckningar per år och 1000 invånare
2. **Surahammar**, 13,2 uttryckningar per år och 1000 invånare
3. **Ragunda**, 12,8 uttryckningar per år och 1000 invånare
4. **Örkelljunga**, 11,6 uttryckningar per år och 1000 invånare
5. **Rättvik**, 11,1 uttryckningar per år och 1000 invånare

KÄLLOR

¹³ 7 kap 1 § SOSFS 2009:10. Socialstyrelsens föreskrifter om ambulanssjukvård m.m.

AMBULANS.

LÄNGRE VÄNTAN PÅ AMBULANS.

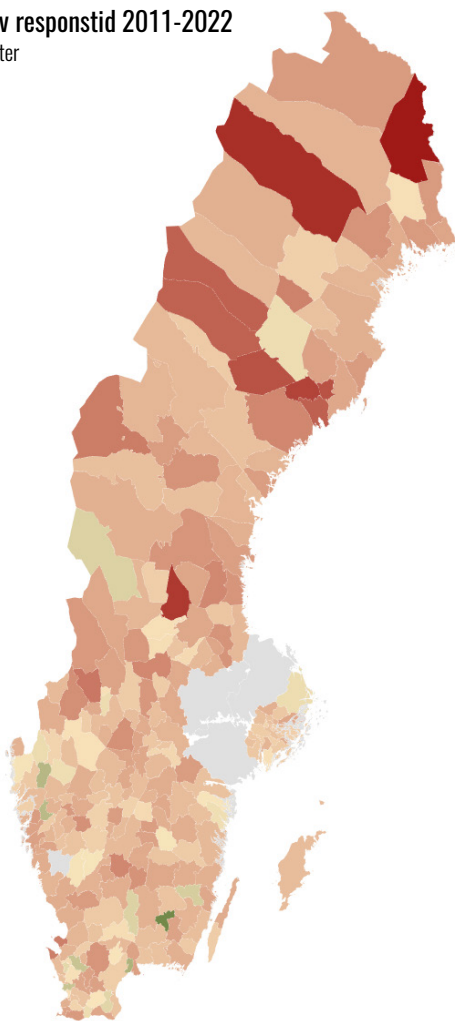
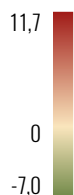
Responstiden - tiden det tar från larmsamtal till att ambulansen kommer fram ökar i de flesta kommuner. Mest ökar de i gleset befolkade kommuner med liten folkmängd, vilket är samma kommuner som redan har de allra längsta responstiderna. Pajala toppar listan över både faktiskt responstid med 40,6 minuter och över ökning av responstid sedan 2011 på 11,7 minuter.

Det ligger nära till hands att tänka att responstiderna beror på avstånden och det finns ett samband mellan kommunens tätortsgrad och dess genomsnittliga

responstid. Ju högre andel av kommunens invånare som bor i tätort - desto kortare är responstiden. Däremot är det inte så att responstiden nödvändigtvis är bättre ju större folkmängd kommunen har. De tre kommuner med kortast responstider 2022 är Karlskoga (11,4 minuter), Tranås (11,5 minuter) och Motala (11,9 minuter). De har folkmängder mellan 18 000 - 43 000 invånare och hör till mitten-segmentet av Sveriges kommuner.

Förändring av responstid 2011-2022

Mediantid i minuter

HÄR ÖKADE RESPONSTIDERNAS MEST

(I MINUTER)

1.	Pajala	11,7
2.	Jokkmokk	10,5
3.	Rättvik	9,9
4.	Bjurholm	9,3
5.	Åsele	8,4
6.	Vännäs	8,4
7.	Nordmaling	7,6
8.	Storuman	7,6
9.	Vilhelmina	7,5
10.	Sunne	6,3

HÄR MINSKADE RESPONSTIDERNAS MEST

(I MINUTER)

1.	Lessebo	-7,0
2.	Bromölla	-3,9
3.	Färgelanda	-3,5
4.	Lilla Edet	-3,3
5.	Kävlinge	-2,6
6.	Klippan	-2,5
7.	Högsby	-1,8
8.	Älvdalen	-1,6
9.	Alvesta	-1,5
10.	Tomelilla	-1,2

KÄLLOR

¹⁴ Data från [Kolada](#), SCB [Folkmängd](#).

AMBULANS.

FLER AMBULANSER GÖR SKILLNAD.

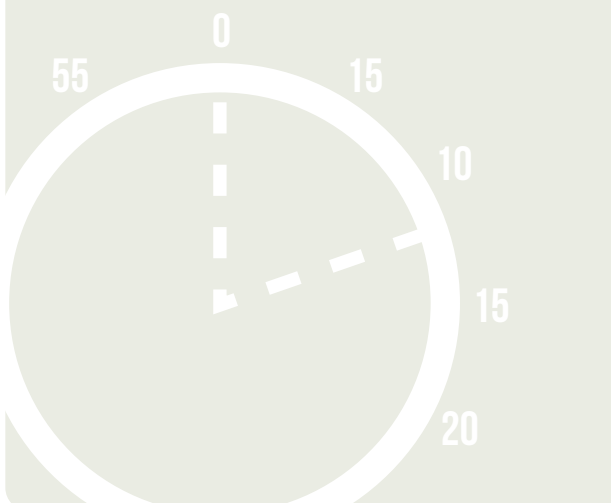
Bara i **24 kommuner** minskade responstiderna mellan 2011 och 2022. För de allra flesta beror minskningen på att regionen placerat en ambulans i kommunen, eller i en del av kommunen som tidigare inte har haft någon ambulans. I Lessebo, där responstiderna minskat med 7 minuter, placerades en ambulans dygnet runt 2018. Även Älvdalen, Bromölla, Lilla Edet och Alvesta har fått fler ambulanser sedan 2011 och samtidigt minskat sina responstider.

Många av kommunerna som fått bättre responstider ligger i regioner där man redan har kortare responstider än genomsnittet i riket. Den glesbefolkade strukturen i dessa kommuner gör det dyrare, eftersom det skulle behövas fler ambulanser på färre personer för att kunna garantera responstider närmare genomsnittet för Sverige. Det skulle visserligen öka kostnaderna – men också rädda liv och bidra till att öka tryggheten.

ENDAST 92 000 PERSONER BOR I KOMMUNER MED RESPONSTID UNDER 12 MINUTER

I många akuta fall spelar varje minut roll, därför är det oroande att responstiderna ökar. Idag bor endast drygt 92 000 personer i kommuner med genomsnittlig responstid på under 12 minuter, det är invånarna i Karlskoga, Tranås och Motala.

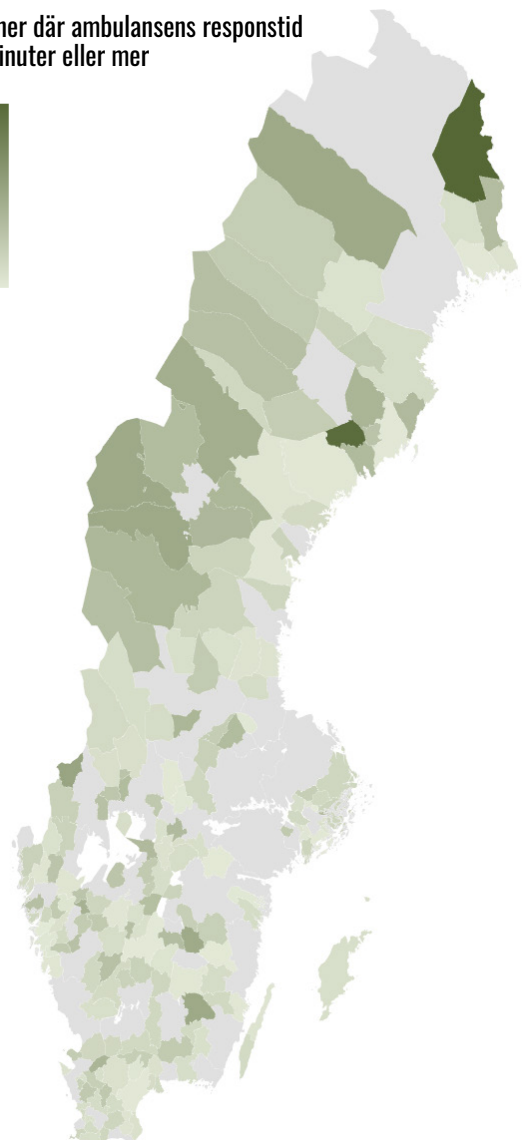
2011 bodde närmare 4,6 miljoner människor i kommuner med medianresponstider på under 12 minuter. 2022 bodde i stället 4,8 miljoner människor i kommuner vars genomsnittliga responstider överstiger 15 minuter.

Kommuner där ambulansens responstid är 15 minuter eller mer

40,6

15,0

POLIS.

POLISERNA FINNS I STORSTÄDERNA.

Polisens responstider är inte offentliga vilket gör det svårt att jämföra med övrig blåljusverksamhet. Det finns dock inga indikationer på att problemen med likvärdighet är mindre för polisen än för ambulans och räddningstjänst. Ett sätt att belysa detta är att visa på hur många poliser som finns och hur stor yta de ska täcka.

Antal poliser per län

Kommuner i Västra Götaland

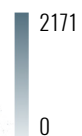
Kommuner i Skåne län

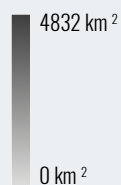
Sverigekartan visar koncentrationen av poliser till storstadsområden. Ju mörkare färg, desto fler poliser. På de mindre kartbilderna syns att poliserna inom storstadsregionerna är koncentrerade till kommunerna i centrum.

Kommuner i Stockholms län

Antal kvadratkilometer per polis i kommunerna

EN POLIS PÅ 4 000 KVADRATKILOMETER.

I glesa landsbygder täcker enstaka polispatruller mycket stora ytor. I Arjeplog och Åsele ska varje polis täcka över 4 000 kvadratkilometer.

På denna karta visas hur många kvadratkilometer varje polis ska täcka. Ju mörkare färg, desto färre poliser är det per kvadratkilometer. Framförallt har flera län i norra Sveriges inland mycket få poliser på stora ytor.

POLIS.

TRYGGARE I LANDSBYGDERNA.

Landsbygdsbor är mindre oroliga för att själva utsättas för brott – men oroar sig mer för brottsligheten i hela samhället.

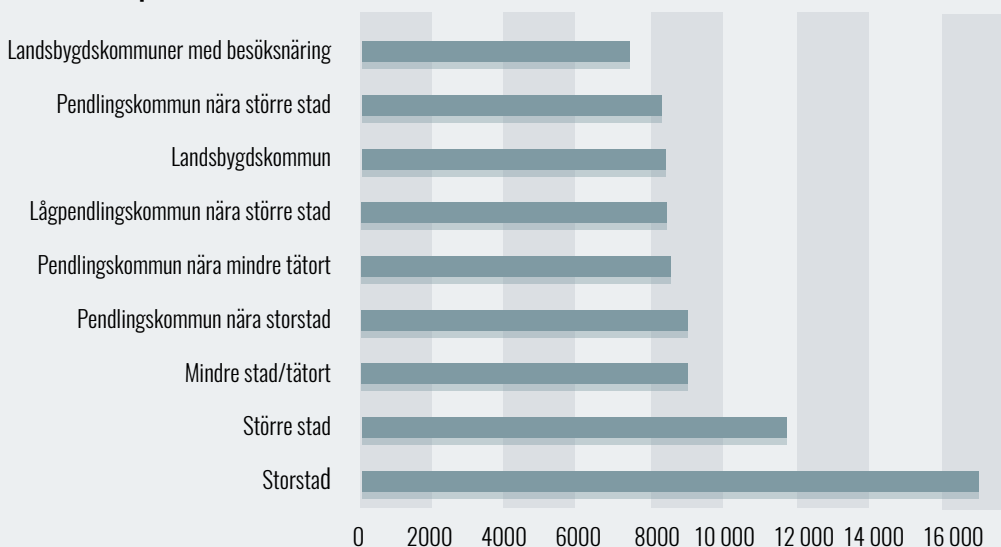
I den Nationella Trygghetsundersökningen (NTU) som görs av Brottsförebyggande rådet (BRÅ) uttrycker allt fler människor att de är oroliga för brottsligheten i samhället. Andelen boende som i stor utsträckning oroar sig för brottsligheten i hela samhället är något lägre i storstadsregioner (44 %), jämfört med 49 % i landsbygdskommuner och 47 % i övriga kommungrupper. En högre andel av dem som bor i landsbygder tror att brottsligheten ökat de senaste åren (84 %) än vad det är i storstäder (76 %).

När det gäller oro för att själv utsättas för brott, eller för att någon närstående ska utsättas för brott, är landsbygdsbor mindre oroliga än vad andra är. Det enda brottet som landsbygdsbor är något mer oroliga för är bedrägerier på internet (34 %, jämfört med 31 % och 32 % i storstäder och större städer). Vad som skapar en känsla av otrygghet är olika i olika delar av landet. I stadsdelen Fosie i Malmö känner 56 % otrygghet i sitt eget bostadsområde på kvällarna, medan bara 7 % i Åre och Storuman känner så.

BROTTLIGHET OCH POLIS ÄR KONCENTRERADE TILL STORSTÄDER.

Nivån av oro hänger ihop med hur vanligt det är att utsättas för brott på de olika platserna. När det gäller de allra flesta brott är det mindre vanligt att utsättas i landsbygder än vad det är i städer. Andel brott i hemmet är högre i landsbygder. Antal anmälda brott per 100 000 invånare är dock betydligt högre i storstäder än i övriga kommuner.

Antal brott per 100 000 invånare

KÄLLOR

³² Brottsförebyggande rådet, 2021. [Nationella Trygghetsundersökningen 2022.](#)

HELA SVERIGE SKA LEVA

010-489 13 50

www.helasverige.se

FÖLJ OSS

